

BIE LARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World

Published monthly by

BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.

Subscription \$ 10.00 yearly.

„БЕЛАРУС” — Газета Беларуса ў Вольным Свяце.

Выходзіць месчна. Рэдагуе Калегіл.

Выдае: Беларуска-Амэрыканскэ Задзіночанье.

Выпіска з перасылкай — 10.00 дал. на год.

Незамоўленыя рукапісы назад не звязтаюцца.

зъ якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

АЛІМПІЯДА 1980 ГОДУ И НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ

Media Action Coalition — гэта арганізацыя, створаная па тое, каб няе, што Савецкі Саюз, падобна як праз друк, тэлебачанье й радыя падаваць правільнную інфармацыю пра краіны Ўсходняе Эўропы. Першыя праграмы дзеянасці гэтага арганізацыі пачацца палясці ў 1980 годзе ў Маскве спартакоўцы Савецкага Саюзу выступілі ў сваіх камунікатах цвяроза палясці, што калі навонікі Савецкі Саюз выступаюць сябе прыхільнікам нацыянальных культур, дык у запраўднасці культуры Беларусі, Украіны, Балтыйскіх рэспублік жорстка нішчачацца ў русыфікуючы.

Няма патробы даводзіць, што беларускі спорт стаіць вельмі высака, і гэта павінна запісацца на беларускія конты, а не для Расей. Большую 1980 году з Масквы. Далей прадстаўнікі новае кааліцыі, у якой ужо дзеіць і беларуская група, пойдуць у Дзяржаўны Дэпартамент і ў Дзяржаўную Агенцтва Камунікацій, каб атрымаць падтрыманьне ў згоду ў гэтым пытанні. Кааліцыя

Media Action Coalition
P.O. Box 3602
Grand Central Station
New York, N.Y. 10017

Цягні падыйшоў да Бабруйску раненка жнівенскай ранічкою. Сядрод мітусіліага натоўпу пасажыраў гэты, барадаста, вылучаўся вонкавай несьцяпшліціцай. Зылез адным з апошніх, здаў вализку ў камару перахоўвання, а з пакінутым у руках партфелем ізноў выйшоў на пэрон, які-бы на ём зможе адразу развітца зь мінуўшчынай. На выгляд яму было калі сараку. Рэдкая, але значная ўжо сівізна праіцілася ў барадзе й на скронях. Пад вонкавым супаком і павольнасці вужаліў нозіральнік могабы спасыцерагчы нейкую нутраную напружанасць. Гэта ўдавалі й вочы: трывожныя ѹ які-бы нечага шукаючы. Разгледзеўшыся, прыяды памалу падаўшы ўбок ад станцыі.

Гледзячы збоку, можна было падумыць, што чалавек прыехаў у чужыя, незнаёмы горад.

А запраўды, калі гэта было? І ці было?

Мне ўшоў сямнаццаты год, калі гэтакім жнівенскім дзяньком, на гэтакім баруйскай платформе нас выпускніку рагмесціцкага вучылішча паспешліві грузілі на цягнік. Паводле размежавання мы ехалі ўзводзіць адну з будоўляў камунізму ў далёкім Сібіры. Будоўлю гэную мы ўзводзілі ў г. Ангарску, працуячы ў ваднай зоне із зінаволенымі, ад якіх розніліся хіба што сваёй маладосцю.

Але цяпер я думаю пра іншае. Недзе тут, на вуліцы Менскай, по бацькоўшчыне яўма Бялінскага, павінен быць драўляны двухпаверховы дом з вялікім пандворкам, агароджаным сцэльнымі пілотамі. Уздоўж плоту — рэды дрэваў. Недзе сядзіць іх — бярозінка, пасаджаная маёй рукой. Як казала нам узгадавальница — каб пакінуць паміць на зямлі, каб было пра што ўспомніць, калі вернемся сюды да росьмі... Весь і патрабнае мне вуліца. Але як яны не падобны!

— гэтая й тая, якую памятаў я ад маленства. Быццам дзве розныя асобы з аднолькавым прозвішчам.

Былая моя школа на месцы, а пабач — цагляны будынак з шыльдай „Школа-інтэрнат”. І ніякі дрэвай. Памяць сцерпта бульдозерам. Раптам, адзаду за інтэрнатам, спаснікаўшыся пакрыкаючы зёмна-бронатны дом. Ён гэта й патэрбен мне. Падыходжу бліжэй. Шыбы павыбіванныя, вонкі забіты дошкамі. Побач — даўгая аднапаверховая будыніца ў гэтакім жа стане. Раней гэта былі г. зв. рабочыя клясы. Тут мы рыхталі хатнія заданіні. Сюды-ж, ратуючыся ад нядоўнага вока ўзгадавальнику, збираліся, працязчы пра звортаку вольным часам для гульняў і аблікоўвеньня сваіх маленікіх дзіцячых таемніц.

Колькі разоў у панурай адзінчыні ўладзімірскага цэнтралу ўваскраптаў я абразы свайго юнацтва. Весь я сяджу ля вакна ў гэтай рабочай клясе, абарыніся краядом пазіроючы назад. Вельмі-ж ужо цікавая кнішка ў Сярожкі — „Янкі пры двары караля Артура”. „Дай зірніц!” — шапчу я — „Кукабака, якія кружыці, сядзі ціхі!” — абразае стродкі голас узгадавальницы.

Колькі яшчэ розных вокрычаў дэвядзенца пачуць у жыцці! „Не пішевись! Смир-ро!” Або гадамі пасыль: „Руки назад! Неоглядзівася!” І лясканьне аўтаматаў, і рык канвойных аўчарак...

... А ў пячорным мораку адзінчыні не сіплячоўшыся пракручаўшыся кадры далёкае мінуўшчыны... Пасыль вокрычу ўзгадавальницы я на сэкунду заміраю. Але арытмітыка на лезе ў галаву. За вакном лістапад. Вялізны, мяккія сняжынкі піха ўсыпілаюць зімлю, кранутую першым марозікам. Хочаша на волю. На душы нейкі не зязыснёны бунтары настроі.

Шыбка ў вакне вузейшая як прыход, і я скоўюю яе, з большашычы, што пасыль: „Руки назад! Неоглядзівася!” І пісаў гэта пасыль: „Руки назад! Неоглядзівася!”

Але і ў гэтых пастановах ЦК РКП(б) паслаў тэлеграму тагачаснаму кіраўніку большавікоў на Беларусі Мясінкову, у якой казалася: „ЦК партыі дзеля шмат якіх прычынаў, пра якія ён цяпер не будзе выказавацца, прыняў пастанову згледзіца з беларускім таварышамі ды сфермавацца беларускі савецкі ўрад”. Аднак спатрэбілася гаварыць аб гэтым у новай канстытуцыі БССР?

Ф. Сільніцкі

УКРАДЗЕНАЯ РАДЗІМА

Цягні падыйшоў да Бабруйску раненка жнівенскай ранічкою. Сядрод мітусіліага натоўпу пасажыраў гэты, барадаста, вылучаўся вонкавай несьцяпшліціцай. Зылез адным з апошніх, здаў вализку ў камару перахоўвання, а з пакінутым у руках партфелем ізноў выйшоў на пэрон, які-бы на ём зможе адразу развітца зь мінуўшчынай. На выгляд яму было калі сараку. Рэдкая, але значная ўжо сівізна праіцілася ў барадзе й на скронях. Пад вонкавым супаком і павольнасці вужаліў нозіральнік могабы спасыцерагчы нейкую нутраную напружанасць. Гэта ўдавалі й вочы: трывожныя ѹ які-бы нечага шукаючы. Разгледзеўшыся, прыяды памалу падаўшы ўбок ад станцыі.

Гледзячы збоку, можна было падумыць, што чалавек прыехаў у чужыя, незнаёмы горад.

А запраўды, калі гэта было? І ці было?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

раздъзьмужванье веяннага псыхозу, абринуць на карысьць людзям! Шмат каго можна было-б нек лепш апрануць і накарміць, з бесхасціміня дасталі-б страху над галавою ды на туляліся-б па чужих кутох ды па казармах-інтэрнатах...

Пасяль роздумай ля танку я блукаў на могілкі. Яны значна разрасліся, зрабіліся цяснейшыя. Памятаю, тут была невялікая драўляная царква. На май нездадуменне пытанае нейкая паджылая жанчына, што папраўляла магілку, расказала, што царква згарашы колькі год таму пры вельмі дзеіных акаличнасцях. Пажар пачаўся ўначы, неспадзяваны й моцна. Калі жыхары бліжэйшых дамоў і веручыя кінуліся гасіць, дык зынекуль звязлася ачапленне з міліцы, і нікога не падпусцілі да месца пажару.

Пакінушы могілкі, я ўжо не спрабаваў шукати чаго-небудзь памятнага ў гэтым горадзе.

Сходзячы да чыгуначнага пераезду, што на вуліцы Бахараўа, згледзей перасцерагальны напіс ля шлягбаўму: „Берегись поезда!” I адразу ўспомнілася: а гэта-ж 25 год таму тутака было напісаны: „Сцеражыся цягніка!” і толькі пад ім — расейскі пераклад.

Цяперак беларуская фраза зынікла. На сваё здзівіваньне мяне гота прыкрыя зачапіла. Неспадзяваныя ў ўспевамі сябе Беларусам. То-ж бо гэттака, спрэку веку, жылы дзяды ў прадзеды. Самая зямля гэтая складаецца з прыску безычлі пакаленінай маіх суродзічаў. I, яхны нашчадак, маю неаспрачальная права на толькі на гэтую зямлю, але ў на сваю родную мову, на права быць Беларусам.

Цяпер, ужо съведама, я пачаў разглайдзя напісы на шыльдах магазынай, установаў. Пераважная балышыня іх — расейская мова. I адно иззначы беларускі акцэнт у прахаджану нагадвае, што сам знаходзішся не ў Кастрэме ці Іванаве. На рынку часам можна пачуць беларускую гаворку. Гэтыя, відаць, зъ сёлаў прыехаўши. Усё-ж плянаваў асмыліцца яшча не завершана, хоць ёйныя ўдачы відавочныя.

Пасяль я пабываў у Менску. Там абраў іншыя, расейскіх шыльдаў маля. Але-ж Бабруйск не сталіца. Доступ чужаземцам сюды зачынены, а затым можна бесъперашкодна ў няухільна сыціцаць „чужой землі языком і нравы”.

Падобную сістэму плянавае русыфікацыі я назіраў і на Украіне. Але да гонару Украінцаў, яны куды ўпорыць адвароняючыя нацыянальную самабытнасць ад пасягніць „старынага брату”. Хоць сілы занадта няроўныя. I яны часта ўспамінаюць нядобрым словамі свайго „неразумнога сына” Багдана Хмяльніцкага, які больш за трыста гадоў таму зрабіў фатальны ўчынак, што межаваў з нацыянальна зрадаю.

За колькі дзён я ўладаваўся на працу, прапісаўся ды асяліўся ў

інтэрнаце. Аднак неўзабаве ўлады разведаліся, што я г. зв. іншадумец, „тыцкаю носа, куды на сълед”, даю чыталь Усегаульную Дэкларацыю праву чалавека й г. д. Пачаліся пераследы. Двойчы міне садзілі ў вар’яцкі дом. Выганялі з працы. Сярод зімы выкідалі на вуліцу з інтэрнату. Каторы ўжо разлава на станцыі рабілася май прытулкам.

У май пашпарце запісаны: нацыянальнасць — Беларус, месца нараджэння — г. Бабруйск. Тутака жылі мае бацькі, адсюль яны пайшли на фронт і не звязнічыліся. Тутака-ж я, як поўны сірата, гадаваўся ў дзіцячым доме. Але цяпер у гэтym горадзе для мяне не знайшлося ні стражі над галавою, ні годна працы. Улады пралануюць мне выехаць адсюль. Куды? — Хоць у Хабараўск, мы ахвоча вышішам табе туды білет, — казаў мне Марат Цімахвеевіч Кузьніцоў, галоўны лекар абласнога пытгітрычнага большніцы. Але-ж у межах калочага дроту, што аперацаў край на шмат тысячай кілометраў, законы (а праўдзівай беззаконнай) ўсюды аднолькавыя. Ці будзе гэта ў Хабараўску, Уладзіміры ці Бабруйску. Што ні дзень, гэты горад рабіцца для мяне ні толькі ўсё больш чужы, але ў варожы. Я выляжаўся настальтю.

Нядаўна я падаў у Прэзыдзіюм Вярховага Савету заяву з просьбай вызваліць мяне ад савецкага падданства ды дазволіць пакінуць край. Мне, простаму работніку, адмовілі і ў гэтym. У праве, што не падлягае няпэўнасці ў цывілізацыйных краёх.

Чаму?

Я спрабую асэнсаваць прычыну гэтака адмовы.

У Савецкім Саюзе права на азначеніе ў выбар Радзімы таксама ма-наполіз дзяржавы. На сваё меркаваньне ўлады адных пазбаўляюць Радзімы, другіх абавязчыкоў ейнімі зраднікамі, тройцім адмаўляюць Радзімы.

Людзі дзесяткоў розных нацыянальнасцяў і разлігійных перакана-ніяў, свабоды задзіночкі, сягнілі сабе новую Радзіму — За-дзіночныя Штаты Амерыкі. Тысячамі ўмкніць туды ў цягнуць. Толькі з Расеі няшмат. Калючы дрот аўтаматаў на вышках — історамож-ная перашкода.

Як і шмат гадоў таму, Расею па-кідаюць або хочуць пакінуць тэя, у каго ўкрайі Радзіму...

З даўнімі часамі, калі калочы дрот яшчэ чакаў на вынахад, людзі, нязгодных з воляю кірауніка або правадыра, ахоўваў канвой зь дзідамі. Часам, дзеля больша надзейнасці, іх закоўвалі ў кайданы.

Але калі чалавек усё-ткі ўцякаў ці спрабаваў гэта зрабіць, дык нікому на прыходзіла надум вінаваціць яго ў зрадзе Радзімы.

Інакш цяпер. Нашая дзяржава вызначае чалавеку Радзіму ўказам Прэзыдзіюму. „От сих и до сих”. А каб Указ быў аўтарытатнайшы — агароджвае гэтую раздзіму наячым дротам з сыгналізацый ды выстаўляе канвой у зялёніх шапках, з аўтаматамі ў аўчаркамі.

Згодна з гэткімі ўказамі Прэзыдзіюму Малдавані, да прыкладу, забавязаны ўважаць далёкія Курылы або Сахалін за больш родныя месціны, як землі побач за Прутам. I ня важяся, чалавечка, думадзь

захапленіня наведальнікаў, як рэдкасць інструментальнай. Скрынікі із саломкавай інкрустацией рознага размёру захаплялі вока глядзача. Чароўна красавалася лялька вялікага размёру сирод іншых меншых лялькаў, арыгінальных тым, што зробленыя з лёну.

Інфармацыйны матарыял аў Беларусі быў падабраны ўдала: быў тут даведкі аў першадрукару Францішку Скарыну, аў жыцці і дзейнасці Св. Ёўфрасіні Полацкай ды нааагул кароткі зацемкі аў нашай краіне.

Нельга прамінуць і беларускай

кухні, што цешылася нязвычайнай

кулінарным посьпехам, сулячи свае

спынілітэты, як каўдуны, макавікі, мёдавікі, хрусты ды іншыя.

Вакальна-музычна частка была

на высокім мастацкім узроўні.

Яна пачыналася ўводным словамі

у ангельскай мове пра Беларусь, а тады

ішлі выступлены танцевальнай

групы з Таронта пад кірауніцтвам

Эвы Пашкевічанкі пры акампанам-

тыве акардышэні, „Лявоніхы”

была выкананая ў трэх пары (дзяў-
чат і хлапцоў) памаладняку, ды-
намічна, удала харэографічна

й умела з трактам. Наступным танцам

были „Таўкачыкі”, выкананыя ча-

тырмі атракцыйнымі дзяўчытамі,

удала чаргуючы розныя фігуры.

Танец „Вяночкі” вызначае съме-

літый рымтік і ўдалым выкананіем.

Наапошку танцевальнай групы

(дзяўчыт і хлопцы) выступала з

народным танцам „Полька-Янка”.

Які быў харэографічны камізм.

Усе танцы былі дынамічны

і падаўляючы, але ўсе ўпэнергічны

СВЯТОЙ + ПАМЯЦІ

АЙЦЕЦ ЯНКА ТАРАСЭВІЧ

засновальнік Беларускай Каталіцкай Царквы ў Чыкага, адыйшоу у вечнасць 11 чырвена на 86-ым годзе жыцця ў Лайлі калія Чыкага й там-же пахаваны 15 чырвена 1978 году.

Параходзіў і прыяцелі Беларускай Каталіцкай Царквы Хрыста Спаса ў Чыкага глыбака сумуюць з прычыны Ягонай съмерці й вызнаваюць жаль і счучуваныні Ягонаму пляменніку а. Архімандриту Уладзімеру Тарасэвічу, сёстрам і ўсім сваяком.

СВЯТОЙ ПАМЯЦІ

ГЭЛЕНА

нараджэння 19 студзеня 1896 году ў Клецку Баранавіцкай вобласці, адыйшла на вечны супачынок 18 чырвена 1978 году ў Чыкага й пахавана на праваслаўным магільніку Элмвуд, пра што з глыбокім жalem паведамляюць:

сыны Аўгент з жонкай Зосіяй, Лівон з жонкай Амілій і дочкі Ірона з мужам а. дылканам Вячаславам Ільчуком і Тані Новік, 9 унукаў і 6 праўнукau.

Хай Ей будзе лёгкай амэрыканская зямелька!

СВЯТОЙ ПАМЯЦІ АЛЯКСЕЙ ВАСІЛЕНЯ

радні. Паслья быў кірауніком Беларускай Самапомачы ў Слоніме. У Барліне ў 1944 годзе абыгү становішча сакратара Прэзыдыму Беларускай Цэнтральнай Рады, у якой разам з Мікалаем Шкляёнкам і іншымі ачольваў апазыцыю супраць праздынтаў БДР Р. Астроўскага.

Апыніўшыся па вайне ў Аўстраліі, актыўна дапамагаў у 1950 годзе арганізація Беларуское Аб'яднанье ў Новай Паўдзённай Валії на працягу даўгога часу займаў розныя становішчы ў гэтай арганізацыі. Да пяршынства ёй кіравання ніколі не ўмынуўся, затое ахвотна памагаў усім, чым мог. Вялікай ягонай заслугай было тое, што амаль на працягу 20-ех гадоў вёў кальпартаж беларускай прэзыдэнтнай кніжкі ў Аўстраліі.

Св. Пам. Аляксей Васіленя, як добрага чалавека, беларускага патрыёта й знатака бальшавіцкай крывадушнасці любілі ўсе Беларусы. Ен асіраў жонку Валентыну, сына Аўгена ўнукаў.

25 ліпеня сёлета памёр у Сыднэі (Аўстралія) на ўдар сэрца старыши заслужаны нацыянальны працоўнік Св. Пам. Аляксей Васіленя.

Нарадзіўся ён у Малой Берастаўцы ў сям'і ўрадаўца, а вучыўся ў Горадзенскім Рэальнym вучылішчы. У часе Першай сусветнай вайны прафыгураў на Украіне, дзе ў Новарасійску скончыў рэжысэрскія курсы. Пазней быў у кавалерыі ген. Дэнікіна. Вярнуўшыся на бацькаўшчыну паслья Рыскага міру, улучыўся як рэжысэр у Беларускі Аб'яднані. Тэатр і прафыгураў там да часу, пакуль на зылківадавалі тэатру Палахі. У 1927-28 гадох належаў да Беларускай Сялянска-Рабочніцкай Грамады й займаў становішча ейнага сакратара у Палескай вобласці. У гэном часе ў цягніку напалі на яго калія Пінску два польскія сышчыкі ў моцна пабілі. Гэта яго не адстрашыла ад грамадзкай дзеянісці. Далей быў сакратаром у пасольскім клубе „Змаганьне“. Сябрам камуністычнай партыі быў ніколі. Паслоў з клубу „Змаганьне“ Валошына, Дварчаніна й Гаўрыліка уважаў за беларускіх патрыётаў.

У часе наемецкай акупаціі памагаў арганізація Беларусам у Го-

Пухам яму хай будзе аўстралійская зямелька й вечная памяць сярод жывых!

Д-р Я. Малецкі

АПОШНЯЯ КНІГА АЙЦА ЛЬВА ГАРОШКІ

Летась у Рыме выйшла кніга а. Льва Гарошкі „Навука і Рэлігія“. Кніга можа быць цікавай як гатулькі з увагі на выказаныя ў ёй пагляды аўтара, колькі з увагі на цытаваныя ў ёй выказаныя вучоных съвету на прадстаўленую аўтарам тэму.

Не ўхадзічы ў вацэну кнігі, з чиста журналістычнага абазвязку разгіструе яе як яшчэ адно кніжку выданы ў заходнім съвеце на беларускай мове.

ЧЫТАЙЦЕ, ВЫПІСВАЙЦЕ І ПАНЫРАЙЦЕ АДЗІНУЮ АГУЛЬНАБЕЛАРУСКУЮ ГАЗЭТУ ў ВОЛЬНЫМ СЪВЕЦЕ!

„БЕЛАРУС“!

ПОЛЬСКАЯ ПАРТЫЗАНКА НА БЕЛАРУСІ У МІНУЛАЙ ВАЙНЕ

На працягу сваёй шматвяковай гісторыі беларускі народ цярпеў на разад розных ворагаў-чужынцаў. Тапталі нашыя землі полчышчы кіеўскіх князёў і татарскіх ханаў, рыцараў-крыжакоў і цароў маскоўскіх. Зьдзекаліся над гаротным беларускім народам большавіцкія прыблуды ѹ польскія легёны. Аднак гады Другой Сусветнай вайны ўзойдуць у гісторыю Беларусі як найблізкі жахлівы і страшны. Гэта гады, калі кроў наўвінага беларускага народу цякла ручаямі, гады, калі тысячы беларускіх вёсак і гарадоў былі сцёртыя з твару зямлі або знишчаныя амалу поўнасцю, калі загінуў кожны чальверты іхны жыхар Беларус.

Пра гэты жудасны перыяд нашай гісторыі напісаны ўжо даволі шмат, хоць і абрывачна. Нажаль, усё, што напісаны, напісаны чужынцамі ѹ з іхнага гледзішча. А ўсё тое, што пішатаца на бацькаўшчыне, паказ-

ПАМЯЦІ БАРБАРЫ МАЗУРА-САЖЫЧ

21 ліпеня, 1978, у Дэтройце, ЗША, на 58-ым годзе жыцця адыйшла ад нас у вечнасьць Барбара Сажыч.

Бязылітасная хвароба скасіла Наваградчанска Васілек. Вара жыць хацела... „Не могу дыхаць... памажэце...” у вапошоўня часіну прасілася... Ды нікто ёй памагчы не мог — ні адданы ёй муж доктар Язэп Сажыч, ні ейная 90-ці гадовая Мама Мазура, ні 18-ці гадовы сын Язэпка, ні стройная, як бярозка, дачка Лена, ні залатавалася 2-ух гадовая ўнучка, ні радня, ні славутыя клінікі Форда ў Дэтройце, ні шпіталі Нью Ёрку.

Такая была Божая Воля... Але чаму Вара?! Чаму якраз да такога добрае жанчыны, прыкладнае маткі жонкі такая хвароба прыстала? „За якія гэта грахі я жыву, а май кветачка тут ляжыць!...” галасіла ў ламала руки над гробам Вары Мама.

А Вара была спакойнай. На яе блядым чале ўзложены быў Хрыстовых Воінаў вянок перамогі. „Яна перамагла” — казаў Святар — „усе цярпеньні ў выпрабаваньні, і праз съмерць увайшла ў жыццё вечнае!”

Ды кветкі, што ў пахавальным бюро ахалі Вару, ды прысутныя, што прыехалі разьвязацца з ёю з розных бакоў ЗША й Канады сумна хілі галовы...

Духоўная айцы: Рыгор, Максім і Міхайл адпраўлялі Паніхіду. Пляйхор з БАПЦарквы Св. Духа ў Дэтройце. Пах кадзіла, „Со Святымі упакой... Вечная Памяць...” разрывалі скутыя болем сэры. Упаўшы на калені з грудзей вырываеща плач, а з ім лълецца боль і маліта да Ўсемагутнага.

Вара была глыбока веручай. Вестку аб съяротні хваробе яна прыняла з геройскай раўнавагай духа. У гутарцы, у лістох была, як заўсёды, лагоднай і пагоднай. І толькі „Малецца за мяне...” кранала сэрца трывогай...

**

Пазнала я Вару ў Марбурзе, месяце Заходнія Нямеччыны, дзе ў гадох між 1946 і 1948 на ўніверситетце Філіпа вучылася не малая група беларускіх студэнтаў. Варынік, за якога я ўвайшла замуж, закончыўшы сваю съядніную асьвету, яшчу ў сваім родным Наваградку, быў тады студэнтам мэдышыны. Найвялікшым бадай грамадзкім дасягненнем Марбурскай чоладзі быў запранізаваны пад кіраўніцтвам студэнта музыкі, а Варынага брата. Юркі Мазуры, беларускі студэнткіхор. Вара із сваім выдатнымі музичнымі здольнасцямі была аднайзь вялучых сілай гэтага хору, які агульняв значную долю ў нацыянальных жыцьці беларускай эміграцыі ў Нямеччыне.

Ішлі галы. Беларускіх Марбурскіх студэнтаў лёс паразыкідаў па трох кантынентах свету.

У палавіне 50-тых гадоў ехалі мы з Тыдня Беларускіх Студыяў” з Чынага ў Канаду. Трэба-ж было мне па дарозе расхвараша! У Дэтройце, куды дабраліся мы ноччу, не маглі знайсці месца на начлет... Напасыледак трапілі ў сілілы тады, але чысленікі дадавацца. Сажычай. Ізноў спаткала я Вару, і пазнёла я ёшчэ ў іншай сітуаціі. Вара палажыла хворую ў бельнюю пасыпельку, якая здалася

тады мне раеем на зямлі. Язэп, тады ўжо доктар мэдыцыны, даў нейкую зялённую пігулку, але я ні так тая пігулка, як дазнаная дабрата ў ласка, абрнуў мой болю ў глыбокі спакойны сон, зь якога прачнулася назаўтра здаровай і вясёлай, а на Вару глядзела, як на пасланага са мім Богам Анёла Збавіцеля.

Ішлі гады. У Тароньце, У Канадзе, беларуское жыццё пульсавала. Надыхаў Вялікі Сакавік 1968 году — 50-я ўдзоды аўвешчання незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі. Гэтую векапомнную падзею хацелася адзначыць як найляпей. Для канцэрту — беларускіх народных танцаў, на танцавальных групах, мелі мы даволі, а хору, каб уславіць песніяй Беларусь, ні было. Шлем просьбы да Вары Сажыч у Дэтройт: „Вара, зарганізуці і прывезі нам песні ў Таронта!”

Сакавік у Канадзе бывае сядзіты. Ды Вара зь Верай Артон, ды Ленай Сажыч праз сънегавыя завеи песні нам на съвіта (і то не адно) прывезлы!

„Я ад вас далёка, бацькаўская гоні, На чужое неба ўжо гляджу сягоныя...” Пакутнай тугой кранае песня душу выгнанца...

Раніцай у нядзелью, 23-га ліпеня, Нямеччыну перавезлі ў БАПЦаркву Св. Духа ў Дэтройце, дзе апошні раз Вара была прысутнай целам, а можа ёй дашой, на Св. Літургіі ў Паніхідзе. Асірочанаму доктару Сажычу, які на спускаў вачэй з памерлае жонкі, здавалася, што Вара дыхае, што яна сваёй

цілі да ніякіх сувязяў унезалежненных дзяржаваў із замежкам. У імя пралетарскага адзінства съвежа створаная чырвоная армія падбіла амаль усе нацы, што спрабавалі вызваліцца з імпэрыі. Балтыйскія народы, праўда, у 1917 годзе вызваліліся, аднак у 1940 годзе Сталін сілою іх вірнуў у імпэрию.

Аўтар дэталына аналізу махаўізму трываліна ў цэласці імпэрыі ды вядучую ролю ў ёй Расейцаў. Ён піша, што каб забясьпечыць Расейскае імпэрыі ў значанні рэгіянальных проблемаў Савецкага Саюзу, вельмі пераконліва кака пра тое, пра што друг на Захадзе стараеца не гаварыць. А гэта, аб росьце ёй сініністане становішча Расейскай імпэрыі ў гэтым значанні становішча расейскіх народыў, якія ўзьнікаюць у гэтым імпэриі ў сувязі з тым, што расейская нацыянальнасьць становішча там мяншыней. Гэрберт Майер вельмі пращарактарызуе сініні Савецкага Саюзу. Ён піша, што гэта ня што іншое, як „апошняя жывучая імпэрыя сівуты XIX стагодзідзя.”

Этая імпэрыя, кожа даўшы аўтар, улучае ў сябе сініні звыш сотні народаў і нацыянальнасці, шмат з якіх былі незалежнімі дзяржавамі. Напачатку імпэрыі спышвалася расейскімі царамі — дынастыяй Раманавых, рэвалюцыя 1917 году звінічыла дынастыю, але на іхнюю імпэрыю. Праўда, піша далей Гэрберт Майер, у часе рэвалюціі шмат якіх народыў спрабавалі ўнезалежніцца ад імпэриі, аднак Ленін і ягония супрацоўнікі съледам за іхнім папярэднікамі не дапусцілі да гэтага, як і не дапусцілі

дзякі акруге партызанкі. У ёй аўтар дае характеристыку акругі, якую арганізацыйную структуру, піша пра сувязі камандвання акругі з Галоўным Камандваннем у Варшаве, апісвае паасобныя рабёны, на якія дзяліліся акруга ў якіх быў восем, гэворыць пра ўзаемадачынені між польскай і савецкай партызанкай ды пра некаторыя сутычкі з Немцамі ў савецкім партызанамі. Заканчваеца другая частка раздзелам, у якім Праудзіц-Шляскі апісвае ўздел Наваградкаску акругі ў г. зв. плянне „Бура”. На гэтым раздзеле мы затрымаемся кірух больш (3-я частка кнігі прысычаная асабістым успамінам аўтара і справа здачай падудадных).

Плян „Бура” або „Навальніца” — найважнейшае пытанье ўсіх кнігі Праудзіц-Шляскага. Ён зарадзіўся ў пачатку 1944 году ў выніку гістарычных аbstавін, якія склаліся на ўсходзе Эўропы на пераломе 1943-1944 гадоў. Палікі зразумелі, што яны мелі двух ворагаў. Ведалі, аднак, што змаганье з Чырвонай Арміяй, якая пераможна пасоўвалася на захад, якія мела нікіш шансаў посьпеху. Таму ёй успомнены

плян быў проста шуканьнем нейкага выхаду із створанай сітуацыі. Плянам гэтым Палікі хацелі зьявіць увагу заходніх хаўрусынікаў на сваю проблему ў адначасна, даўшы, што заходніх землі Беларусі быў неадлучнай часткай Польшчы. Плян „Бура” быў апрацаўніты якім народамі спрабавалі ўнезалежніцца ад імпэриі, аднак Ленін і ягония супрацоўнікі съледам за іхнім папярэднікамі не дапусцілі да гэтага, як і не дапусцілі

чулай душой чуе тоны хору ў хо- ча яшчэ раз у ім удзельніцаць...”

На памінках, старым беларускім звычаем, спаміналі Нямеччыну, спагадалі сям'і ё сабе самі, што страцілі руплівую парадкінку, сяброўку аддзелу БАЗА ў Дэтройце, шчырую ў дэйнную беларускую патрыётку, добрую сяброўку, што страцілі перадусім добрага чалавека — добрую жанчыну. Божа-ж нікто ні чуў, каб яна на каго ці да каго, ні толькі благім, але навет войстым словамі ці тонамі калі адавалася, каб яна каму якую крыўду спрычыніла. Заўсёды лагодная, пагодная, а ў патрэбе дапаможная. На дзіве, што казаў у сваім казаньні апец Рыгор:

„Ведаю, што вам цяжка расставацца з дарагой вам Барбарай. Вылівайце сваё гора навонкі, ня глумеце яго ў душы сваёй, каб душа віла магла напоўніцца радасцю, што Бог выбраў Барбару, што паклікаў яе да сябе так рана. Паклікаў яе, каб яна была перад Ім амбасадарам Беларускай Вызвольнай Справы, каб яна заступалася ў прысланіі ласкі ў Ўсемагутнага для шматпакутнага Беларускага Народу, маліла ласкі для Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы...”

На ейнае собсказе жаданыне цела сів. пам. Барбары Сажыч спачывае на беларускім магільніку ў Нью Джэрзі.

Хай сініца Табе, Дарагая Сяброўка, у сплакойным сънне, бацькаўская гоні...”, хай сініца Табе, Дарагая Варачка, Табой апеты „цвяточок радзімы васілька”!

Raica Жук-Грышкевіч

КАМУНІКАТ БЕЛАРУСКАЙ КАТАЛІЦКАЙ МІСЫ

У ВЯЛІКАБРЫТАНІІ

Падаецца да агульнага ведама, што Кангрэсція для Усходніх Цэрквяў узнагародзіла Аляксандра Надсану тытулам Мітрафорнага Пратаярэя з усімі спалучанымі з гэтым правамі ў адзнакамі.

Выказаваючы маё асабістас задаваленіне, перасылаю адначасна мае шчырэя пажаданыні, каб Твая дзейнасць, якая прыяўляецца ў служэніні Царкве ў душам, мела заслэды посьпех.

Астаюся з глыбокай пашанай да Цябе ў Госпадзе,

Архіяпіскап М. Брыні

Маю прыемнасць паведаміць Цябе, што Усходнія Кангрэсція, жадаючы выказаць сваю пашану да Тваёй Асобы ў прызнаныне для

Перш наперш гэта мае важны псыхаліягічны ёфект. Рэч у том, што дасюль шмат хто мірӯйцца з дамінанціяй. Рассейцаў, бо іх маўляў балышыня. У сувязі з гэтым аўтар прадбачае надыход паважнага

Пачынаючы фактар, які анализуе Гэрберт Мэйер, гэта рост нацыянальнае інтэлігенцыі. Ён піша, што Ленин, фаварызуючы нацыянальную культуру, уважаў, што для камунізму нацыянальнае пытанье наяўляе сцяшнае. Аднак ён моцна памыляўся. Побач з нацыянальной культуры становіцца ясна, што Рассейцы трывамаўцца кантроль над усім. І гэта нацыянальная палітыка становіцца для Савецкага Саюзу важнай праблемай. Далей аўтар спыняецца на сінінішніх праявах нацыянализму ў арміі, зазначаючы, што ў каманьдзэрскім складзе арміі людзей славянскага паходжання няйблізь.

У тэй самай газіце „Бэрэн Рэкорд” 8 жніўня ў лістах у рэдакцыю быў надрукаваны ліст д-ра В. Кіпеля, які сібры згіданае камісіі Губэрнатара. Аўтар ліста таксама піша, што я Амэрыканец-Беларус ён вельмі задаволены, што ў артыкуле Мэры Чэрчыль успомненая беларуская група ў бізнесе.

Вітаўт Зубкоўскі

ПОСЧНЕХІ У НАВУЦЫ

Віаем наступных часоў, што насылаючы закончылі вышэйшыя ці сярэдняе школы:

Сп-ня Ганна Лук'янчук здабыла ступень магістра адукацыі пры Універсітэце Ратгэрс.

Сп. Юлік Дубяга здабыла ступень бакалёўра ў галіне біялётні мікробіялогіі пры Каледжы Лівінгстон Універсітэту Ратгэрс.

Сп. Тамаш Дубяга закончыў Каледж Мідлсекс із ступені ў криміналіст.

Сп-чна Ірэна Сільвановіч закончыла сярэднюю школу ў паступі ў Трэнтанскі штатавы каледж, дзе будзе студыяваць адукацыю.

Сп. Лявон Войтанка закончыў сярэднюю школу ў паступі ў Вэст Пойнт, штату Нью Ёрк, перадаваў вайсковую школу ў ЗША, дзе думае выхавацца да мэдэйніц. Рэкамандаваў Міхася ў гэту школу кандрэсмен Ф. Томпсан.

В. Р.

дзішча вайсковага Вільня ня была здабытая польскімі партызанамі, аддзялі якіх былі зліквідаваны. Ня было ніякое перамогі ў з глядзішча палітычнага, бо акцыя не давала да прызначання віленска-наваградзкай „Армії Краёўай” Савецкім Саісзам, што было ад

